

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมให้มนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างมีระบอบอยู่ในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังทำให้สังคมมีความมั่นคงทางการเมืองและ เศรษฐกิจตั้ง เช่นที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 กล่าวถึงว่า รัฐมีความเชื่อพื้นฐานว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึง และเชื่อว่าการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม กับสภาพความต้องการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย ทั้งยังสร้างความสมดุลและความกลมกลืนของการพัฒนาระหว่างด้านต่าง ๆ ได้ (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2535) จะเห็นได้ว่านอกจากการศึกษาจะช่วยทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมด้วยกันได้แล้ว การศึกษายังช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้สูงขึ้นทัดเทียมกันได้ เนื่องจากเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง แต่ในขณะเดียวกัน รัฐก็ยังคงตระหนักถึงว่า ความเจริญทางวัตถุก็ต้องควบคู่ไปกับความเจริญทางด้านจิตใจด้วย สิ่งเหล่านี้จะสามารถแพร่กระจายไปถึงคนในหมู่ต่าง ๆ ได้ก็ด้วยการจัดการศึกษาของรัฐนั่นเอง

การศึกษาในระดับประถมศึกษาชั้นต้นถือว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม รัฐจึงจัดการศึกษาระดับนี้ให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยผู้ที่มีอายุไม่เกิน 6 - 15 ปี จะต้องมีความรู้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แต่โดยส่วนมากผู้ที่ศึกษาอยู่ในระดับนี้จะมียุคกลุ่มนักเรียนในช่วงอายุ 6 - 11 ปี นโยบายของรัฐตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 กำหนดไว้ว่า จะจัดการศึกษาให้ทั่วถึงบริบูรณ์ และจัดให้เปล่าสำหรับสถานศึกษาของรัฐและท้องถิ่น จากนโยบายของรัฐดังกล่าวได้ขยายมาเป็นนโยบายและแนวดำเนินการในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และ 5 สำหรับแผนพัฒนาฉบับที่ 5

ได้กำหนดให้จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงทุกตำบล ในปีการศึกษา 2525 และเร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้ทัดเทียมกัน ปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เร่งพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม ลดความสูญเปล่าและความไม่เสมอภาคทางการศึกษา จัดหาสื่อการเรียนการสอนให้พอเพียงและทันต่อความต้องการพร้อมกันนี้ก็ได้กำหนดเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาระดับนี้ให้ทั่วถึง เพื่อให้เด็กนักเรียนนี้ได้เข้าเรียนครบถ้วนทุกคน เมื่อสิ้นสุดแผน 5 โดยมีจุดมุ่งหมายว่า การประถมศึกษาชั้นนั้นจะต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถพื้นฐานต่าง ๆ อันได้แก่ อ่านออก เขียนได้ ประกอบอาชีพตามสมควรแก่วัย และดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 อ่างในการศึกษาไทย ปี 2525, 2527)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้นก็มีแนวนโยบายว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงการอ่านออกเขียนและคำนวณได้ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535: หน้า 12)

ดังนั้นความจำเป็นของรัฐ ที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับก็คือ จะต้องกระจายการศึกษาให้ทั่วถึงทุกภูมิภาคตลอดจนท้องถิ่นต่าง ๆ แต่เมื่อศึกษาสภาพปัญหาของการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 5 แล้ว ก็ยังคงพบว่า ยังไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเท่าที่ควร โดยมีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจาก ครูที่สอนมีการกระจายอัตราคลังไม่เท่าเทียมกัน บางโรงเรียนมีครูมากเกินไปจนความจำเป็น บางโรงเรียนครูก็ยังไม่เพียงพอ การย้ายครูทำให้เกิดการขาดแคลนในบางที่ สภาพท้องถิ่นในบางแห่งครูไม่ยอมไปบทการสอน จึงมักต้องบรรจุครูใหม่ในท้องถิ่นกันดารซึ่งบางครั้งครูไม่ยอมไปนอกจากนี้ยังมีปัญหาการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสมและเป็นธรรม ทำให้โรงเรียนในตัวเมืองและชนบทมีความแตกต่างกัน บางท้องถิ่นประสบปัญหาการขาดอุปกรณ์การเรียนขนาดของโรงเรียนก็มีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ปัญหาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่กล่าวถึงเพ็ญอยู่ก็คือ จะจัดการประถมศึกษาอย่างไร ให้นักเรียนในโรงเรียน

ประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้ได้มีโอกาสศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคน ตามที่พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 กำหนด และจะจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ให้มีคุณภาพได้อย่างไร (โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาปี 2525) ความพยายามของรัฐ ในการที่จะจัดให้ประชากรในวัยเรียนได้มีความเสมอภาคทางการศึกษานั้น แม้ว่าจะได้พากเพียรพยายามมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังประสบปัญหาต่างๆดังกล่าวมาแล้วอยู่นั่นเอง แม้รัฐจะได้พยายามแก้ไขโดยการตัดอัตราครูจากโรงเรียนบางโรงเรียนที่มีจำนวนอัตราครูต่อนักเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ก็จะพิจารณาตัดโอนอัตราไปยังโรงเรียนในอำเภอและจังหวัดที่ขาดแคลนครู ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ก็ให้ยุบรวมเป็นโรงเรียนเดียวกัน หากอยู่ในรัศมี 3 กิโลเมตรและการคมนาคมสะดวก หรือรวมเป็นสาขาของโรงเรียนขนาดใหญ่ จัดหาจักรยาน ค่าพาหนะรถยนต์หรือเรือให้สำหรับการดำเนินการสอนนักเรียน 2 ระดับชั้น หรือมากกว่ารวมกัน (แนวทางในการจัดการประถมศึกษา, 2525) นอกจากนี้ยังมีโครงการครูเดินสอน ครูบหลังม้า เข้ามาช่วยเสริมการกระจายการศึกษา แต่ก็ยังมีอุปสรรคในด้านการคมนาคม หรือพื้นที่บางพื้นที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความปลอดภัยที่จะเข้ามาช่วยกระจายการศึกษาได้ดีขึ้นก็คือรัฐบาลจะต้องจัดหาสิ่งที่จะช่วยในการเรียนการสอนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาช่วยเสริมกำลังครู

สื่อการเรียนการสอนนับได้ว่ามีความสำคัญมาตั้งแต่เริ่มมีการศึกษาเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ก็ว่าได้ นับตั้งแต่สมัยโบราณมา สื่อการเรียนการสอนเริ่มต้นด้วยไม้แท่งเล็กๆเพื่อขีดเขียนสื่อสารกัน พัฒนามาเป็นดินสอหิน ปากกา ดินสอ เครื่องเขียนมากมายจนไปถึงสื่อที่ไม้จิ้มฟันจะต้องเป็นเครื่องมือที่ใช้เขียนอีกต่อไป ซึ่งอาจอยู่ในรูปของ แถบบันทึกภาพและเสียง จอภาพ และใช้คีย์บอร์ดแทนการเขียน แต่ความเหมาะสมของสื่อต่างๆที่จะนำมาใช้ในการศึกษาก็ต้องพิจารณาหลายองค์ประกอบ เพื่อหาความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์จริง ๆ เพราะรูปแบบสื่อเปลี่ยนแปลงไปมาก รูปแบบของการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไปมากเช่นกัน ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนนั้นก็ถือเป็นตัวนำความรู้ไปสู่ผู้เรียนซึ่งอาจนำไปในรูปของเสียงภาพ ตัวอักษร หรือกิจกรรมต่าง ๆ นักเทคโนโลยีทางการศึกษาแบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็นหลายประเภท แต่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) แบ่งสื่อออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ สื่อประเภทโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนของการจัดการเรียนการสอนก็ยังมีลักษณะที่น่าศึกษา เพื่อที่จะจัดหาสื่อและรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งมีลักษณะใหญ่ ๆ ที่เห็นชัดเจนอยู่ 2 ลักษณะ คือ การเรียนการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้ โดยปราศจากการตอบสนองจากผู้เรียนอย่างทันทีทันใดนั้น เรียกว่าการเรียนการสอนแบบสื่อสารทางเดียว (one way communication) มีข้อเสียคือ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้เท่าที่ควร แต่การเรียนการสอนแบบสื่อสารทางเดียวนี้ เอื้อต่อการสอนผู้เรียนจำนวนมาก แต่มีเวลาน้อย เพราะผู้สอนสามารถดำเนินการสอนได้สะดวกรวดเร็ว ราบรื่น ดังนั้นถ้าผู้สอนจะใช้วิธีการนี้ก็ควรจะ ได้มีการเตรียมการสอนมาอย่างดีรอบคอบ และได้เคยทดลองสอนมาแล้วจึงจะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ

ส่วนการเรียนการสอนแบบสื่อสารสองทาง (two way communication) นั้นมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนการสอนมากกว่าการรับความรู้ อย่างเดียว มีโอกาสได้ซักถามปัญหาหรือสิ่งที่ไม่เข้าใจ ได้ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ทำแบบทดสอบ ซึ่งผู้สอนก็จะได้ทราบข้อเท็จจริงจากภาระต่าง ๆ ของผู้เรียน และสามารถแก้ไขข้อข้องใจ ข้อสงสัยหรือความเข้าใจผิดของผู้เรียนได้ทันทีที่ จะทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น เช่น ระบบการสอนแบบตัวต่อตัว (tutorial system) ซึ่งผู้เรียนกับผู้สอนได้มีโอกาสสร้างความเข้าใจตรงกัน รู้ผล การกระทำทันที และสามารถแก้ไขปรับปรุงได้ทันเวลา นอกจากนี้สื่อการเรียนการสอนควรจะมีคุณสมบัติที่คุ้มค่าในการลงทุนทั้งด้านทุนทรัพย์ แรงงาน และระยะเวลาในการใช้งาน ด้วย (วาสนา ชาวหา, 2533) แต่การเรียนการสอนแบบสื่อสารสองทางต้องอาศัยเวลาดังกล่าว ผู้สอนและสื่อการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก เหมาะสำหรับบุคคลบางกลุ่มที่มีความพร้อมในด้านนี้เท่านั้น

สำหรับการศึกษาของไทยที่รัฐจะต้อง เป็นผู้จัดให้กับประชาชน จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ หลายประการเพื่อจะนำมาเลือกกระบวนการสอนที่เหมาะสมแก่การกระจายการศึกษา บุคลากร งบประมาณ และความพร้อมด้านต่าง ๆ เท่าที่รัฐบาลจะสามารถทำได้ เมื่อได้มีการพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอนแล้วก็พบว่ารัฐบาลมีกำลังในการ

สนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน บางประเภทที่จะสามารถกระจายการศึกษาได้ดี สื่อประเภทหนึ่งที่เป็นที่น่าสนใจ และมีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การใช้วิทยุเพื่อการศึกษา เพราะสามารถให้ทั้งประสิทธิภาพ และในด้านการประหยัด จากที่นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนำวิทยุมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนหลายท่านคือ

วาสนา ชาวทา (2533) ให้ข้อสังเกตว่าวิทยุมีข้อดีหลายประการ คือ

1. สื่อสารได้เร็วที่สุด ดังนั้นจึงทำให้มีข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ
2. สื่อสารไปสู่มวลชนได้กว้างขวางครอบคลุมกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ สามารถส่งไปได้ทุกแห่ง แม้นที่ ๆ ไม่มีไฟฟ้าใช้ และไปถึงผู้ฟังโดยไม่ต้องใช้ตัวบุคคลหรือพาหนะนำเข้าไป ก็สามารรับฟังได้
3. เป็นสื่อที่มีราคาถูก เสียค่าใช้จ่ายน้อย ใช้ง่าย สะดวกต่อการพกพาไปในที่ต่าง ๆ
4. สามารถเข้าใจและเข้าใจให้ผู้ฟังมีความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในรายการนั้น ๆ
5. ให้ความเพลิดเพลิน
6. สร้างจินตนาการให้แก่ผู้ฟัง
7. สามารถนำผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่ผู้ฟังได้

ชม ภูมิภาค (2515) กล่าวถึงวิทยุกับการให้การศึกษาไว้ว่า

การศึกษาเป็นขบวนการที่จะต้องกระทำตลอดชีวิต ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องไม่เฉพาะแต่บุคคลที่อยู่ในสถานการศึกษาเท่านั้น แต่สำหรับบุคคลทุกคนในสังคม ด้วยเหตุนี้ การกระจายเสียงจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่ง เพราะสามารถจะเข้าถึงผู้คนจำนวนมาก ไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้อ่านหนังสือออกหรือไม่ แม้อยู่ห่างไกลในป่าถนหนทางไปไม่ถึง การกระจายเสียงก็สามารถเข้าไปบริการแก่บุคคลเหล่านั้นได้สามารถจะให้ข่าวสารและสารคดีต่าง ๆ เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานความรู้ ค่านิยมและโลกทัศน์ของคนเหล่านั้นได้

ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ และ เมืองชัย ทาเจริญศักดิ์ (2510) ได้กล่าวถึงการนำวิทยุเพื่อการศึกษาว่า "เป็นการนำสื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาแก่เด็กนักเรียนเป็นจำนวนมาก ๆ โดยถือหลักว่าเรามีครูเก่งซึ่งมีจำนวนน้อยอยู่แล้วมาสอนเด็กเพียง 20 - 30 คน ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ จึงเอาครูชั้นเยี่ยมเหล่านั้นมาสอนนักเรียนทางวิทยุเพื่อให้เด็กนักเรียนมีโอกาสเรียนจากครูชั้นเยี่ยมในเวลาเดียวกัน"

วิทยุโรงเรียน (School Broadcast) เป็นรูปแบบหนึ่งของการพยายามจัดทำสื่อเพื่อช่วยการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะก่อตั้งมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2501 นับเป็นเวลาถึง 35 ปีมาแล้วก็ตาม แต่ทว่าการจัดทำวิทยุโรงเรียนเพื่อออกอากาศกระจายเสียงอย่างจริงจัง ได้เริ่มมาเมื่อไม่นานนี้เองคือ ได้มีการจัดตั้งโครงการเงินยืมธนาคารโลกเพื่อการพัฒนาการศึกษา ครั้งที่ 5 (คพศ. 5) ในโครงการพัฒนาวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา ระยะเวลาของการดำเนินงานของโครงการเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2525 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2527 มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้วิทยุเป็นเครื่องมือช่วยเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ สำหรับชั้นประถมและมัธยมศึกษา เพื่อให้การศึกษาในโรงเรียนมีคุณภาพเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะโรงเรียนในท้องถิ่นห่างไกล เพื่อการฝึกอบรมครูให้มีความรู้และความก้าวหน้าในวิชาชีพ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมให้แก่เยาวชนผู้ใหญ่ นอกกระบบโรงเรียน โดยจัดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับประถมและมัธยมศึกษา รวมทั้งรายการความรู้ทั่วไป เช่น การเกษตร การสาธารณสุข และการสอนทางมหาวิทยาลัยเปิด (รายงานการประเมินผลโครงการเงินยืมธนาคารโลกเพื่อการพัฒนาการศึกษา ครั้งที่ 5 , 2529)

แม้ว่าโครงการเงินยืมฯ นี้จะสิ้นสุดลง และได้มีการประเมินผลงานด้านต่าง ๆ จบสิ้นลงเมื่อปีพ.ศ. 2529 แล้วก็ตาม แต่โครงการนี้ก็จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการเริ่มต้นการดำเนินงานวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา และจนถึงปัจจุบันนี้สื่อการศึกษาประเภทวิทยุก็ยังคง เป็นสื่อที่สามารถช่วยพัฒนาให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาได้ตลอดมา สิ่งที่แสดงให้เห็นว่า วิทยุโรงเรียนนั้นยังคงเป็นสื่อที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาไทยก็คือ การที่มีครูและนักเรียนจากโรงเรียนหลายโรงเรียนแจ้งความจำนง เกี่ยวกับการรับฟังรายการวิทยุโรงเรียนและ

ขอเอกสารคู่มือการใช้อุปกรณ์การเรียนมายังศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ในแต่ละปี มีโรงเรียนหลายโรงเรียนระบุว่าโรงเรียนของตนเป็นโรงเรียนที่อยู่บนท้องถื่นทุรกันดาร งบประมาณมีน้อย และครูขาดทักษะในบางวิชาจึงไม่สามารถทำการสอนนักเรียนได้ อาศัยสื่อวิทยุนี้เป็นสื่อที่สำคัญ ถึงแม้ว่าการจัดสื่อเพื่อช่วยในการศึกษาไทยจะพยายามขยายการใช้อุปกรณ์โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอื่น ๆ เข้ามามากขึ้น เช่น วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ และแม้แต่ดาวเทียมสื่อสารก็ตาม แต่สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาอนาคตของสื่อการศึกษาในประเทศไทยก็ยังมีว่า การศึกษาทั้งวิชาสามัญ วิชาชีพ หรือให้การศึกษาต่อเนื่อง จะอาศัยสื่อทางไกล คือ วิทยุกระจายเสียงและสิ่งพิมพ์เป็นหลัก (ธงชัย เจียมพุก, 2532) ซึ่งจะเห็นได้ว่าสื่อวิทยุกระจายเสียง ในความคาดหมายของผู้เชี่ยวชาญในวงการศึกษาก็ยังจะมีความสำคัญต่อไปในวงการการศึกษาไทยแต่ก็มีนักการศึกษาจำนวนไม่น้อยที่จัดสื่อวิทยุเป็นสื่อการศึกษาที่ล้าสมัยไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควรเป็นผลให้โครงการเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาบางโครงการที่เพิ่งเกิดต้องซบเซาลงไป เช่น สื่อวิทยุโรงเรียน ดังนั้นจึงน่าจะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของการใช้อุปกรณ์วิทยุกระจายเสียงเพิ่มเติมโดยเฉพาะสื่อวิทยุโรงเรียนอันเป็นสื่อที่จัดที่ขึ้นเพื่อรองรับความขาดแคลนเกี่ยวกับการศึกษาในภาคบังคับอันเป็นการศึกษาที่สำคัญต่อประเทศเพื่อที่จะหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบทเรียนกระจายเสียงและรูปแบบ อีกทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อยู่ในทิศทางที่ควรจะเป็นไปซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาไทยมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ เทคนิคการวิจัยอนาคต เพื่อหาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากเทคนิคการวิจัยอนาคตเป็นการศึกษาเพื่อมองเหตุการณ์หรือพฤติกรรมในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการทำนาย การฉายภาพ และการคาดการณ์ สรุปได้คือ

1. บรรยายอนาคตรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของประชากรที่ศึกษา
2. ประเมินสถานภาพในปัจจุบันกับความรู้ต่าง ๆ ที่เรามีอยู่ในปัจจุบันกับอนาคตที่เป็นไปได้ในแต่ละทาง
3. บ่งชี้ผลกระทบและต่อเนื่องที่เป็นไปได้ต่าง ๆ ของแต่ละอนาคต
4. ให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้

5. เข้าใจเบื้องหลังของกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (จุฬพล พูนภัทรชิวิน , 2529)

การศึกษาแนวโน้มของวิทยุโรงเรียนในอนาคต จะช่วยเป็นการบอกในลักษณะของการกระตุ้นเตือนให้ผู้รับผิดชอบในการจัดและผลิตรายการ วิทยุพัฒนารายการบทเรียนไปอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นกระตุ้นเตือน วิทยุผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาชาติได้ตระหนักในคุณสมบัติของสื่อ และนำมาใช้ในทางการศึกษาให้คุ้มค่ากับที่ได้ใช้งบประมาณลงทุนลงไปสมดังวัตถุประสงค์แรกเริ่ม เนื่องจากการศึกษาแนวโน้มของวิทยุโรงเรียนในครั้งนี้จะได้เป็นการระดมความคิดเห็น ของนักวิชาการและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จะสามารถช่วยดึงคุณสมบัติที่ดีของสื่อวิทยุมาใช้ให้เกิดผลอย่างเต็มที่ วิทยุแนวความคิดในการจัดทาสื่อเพื่อช่วยการศึกษา ปรับปรุงส่วนที่บกพร่อง เพื่อนำมาพัฒนาบทเรียนที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการกระจายโอกาสทางการศึกษาของไทย และยัง เป็นแนวทางสำหรับการกระจายการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแนวโน้มของรูปแบบรายการวิทยุโรงเรียน และการใช้วิทยุโรงเรียนในปีพ.ศ. 2545ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ของรูปแบบและการใช้วิทยุโรงเรียน โดยถือสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นพื้นฐาน โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในด้านต่าง ๆ รวม 7 หัวข้อคือ

- 1.1 ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานจัดทำวิทยุโรงเรียน
- 1.2 แนวทางการจัดทำวิทยุโรงเรียน

- 1.3 การเผยแพร่ การจัดการด้านบริการ และกลุ่มเป้าหมาย
- 1.4 วิชาและกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ควรจัดทำเป็นวิทยุโรงเรียน
- 1.5 รูปแบบรายการของวิทยุโรงเรียน
- 1.6 การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงร่วมกับสื่ออื่น ๆ
- 1.7 งบประมาณ

2. แนวโน้มในอนาคตของการทำวิทยุครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาภายใน 10 ปี โดยเริ่มต้นจากปีที่ทำการศึกษาวิจัย คือตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 - พ.ศ.2545 (ค.ศ.1992 - ค.ศ.2002)

3. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญในการบริหารการศึกษา นักวิชาการ ผู้ดำเนินการจัดทำบทเรียนวิทยุโรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิทยุโรงเรียน หมายถึง สื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นบริการสื่อเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ โดยมีลักษณะ เป็นสื่อประสม คือเป็นการใช้สื่อวิทยุประกอบกับสื่อสิ่งพิมพ์คือคู่มือการสอนของครู บัตรภาพ บัตรคำ แถบประโยค แผนภูมิ และสมุดแบบฝึกสำหรับนักเรียน เนื้อหาของบทเรียนวิทยุโรงเรียน ได้จัดทำให้สอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบัน วิทยุโรงเรียนจัดทำบทเรียนวิชาต่าง ๆ สำหรับชั้นประถมศึกษาครบทุกกลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ(ภาษาอังกฤษ)

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลผู้มีความชำนาญในทางใดทางหนึ่ง เป็นพิเศษหรือผู้ที่มีความรู้กว้างขวางในแนวใดแนวหนึ่ง หรือผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษสำหรับที่จะปฏิบัติงานนั้น โดยเฉพาะ สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญในทางด้านการบริหารการศึกษา ด้านการจัดและผลิตบทเรียนวิทยุโรงเรียนและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

แนวโน้ม หมายถึง ความเคลื่อนไหวไปในแนวใดแนวหนึ่ง โดยเฉพาะ อาจเป็น ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับความรู้สึกหรือสิ่งที่เป็นนามธรรม หรืออาจจะเป็นความเคลื่อนไหวของสิ่งที่มีตัวตมองเห็นได้ชัด (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย, 2532) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ หมายถึงความเคลื่อนไหวของความเป็นไปในด้านการจัดการเกี่ยวกับการผลิตสื่อวิทยุโรงเรียน ทั้งในด้านการบริหาร การผลิตบทเรียน การนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มอย่างอิสระ และอย่างมีขอบเขตตามขั้นตอนการศึกษาแบบการวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย การวิจัยครั้งนี้ขอบเขตของเวลาภายในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2535 - 2545)

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะของการจัดทำบทเรียนวิทยุโรงเรียนที่ควรจะเป็นตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาศัยประสบการณ์ และหลักการทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาวิทยุโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การใช้วิทยุโรงเรียน หมายถึง การใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทวิทยุสำหรับการศึกษากาบัดบังคับตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากประสบการณ์ และคาดว่าควรจะเป็นไปในอนาคตอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสนทนากับผู้รู้เกี่ยวกับวิทยุโรงเรียน จากนั้นจึงจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์และ แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านในรอบแรก แล้วนำคำตอบที่ได้มาสรุปประเด็น ศึกษาเอกสารเพิ่มเติม เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายเปิดแบบลำดับขั้นการจัดค่า เพื่อส่งให้แก่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 26 คนในรอบที่ 2 ต่อไป

2. เมื่อรวบรวมคำตอบจากแบบสอบถามครั้งที่ 1 ได้แล้ว ก็นำคำถามและคำตอบที่ได้มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน รฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามฉบับใหม่ซึ่งใช้คำถามเดิม แต่แสดงค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่ม และแสดงค่าที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านตอบแบบสอบถามชุดที่ 1

3. ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 มาดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 2. อีก 1 รอบเป็นอย่างน้อยเพื่อหาความสอดคล้องของคำตอบในการจัดส่งแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการส่งด้วยตัวเองและทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเกี่ยวกับการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (median) ฐานนิยม(mode) และการวัดการกระจาย ได้แก่ พิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartilerange) จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบแนวโน้มของการใช้สื่อวิทยุโรงเรียน ควรเป็นไปอย่างไรในอนาคตสำหรับการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนในระบบโรงเรียน และการใช้ชีวิตเพื่อการศึกษาโดยทั่วไป
2. เพื่อผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย มาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงสื่อวิทยุโรงเรียนที่มีอยู่ปัจจุบันให้เกิดประโยชน์ต่อไป และหากมีการนำสื่ออื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาก็จะนำผลการวิจัยที่ได้มาช่วยในการวางแผนการดำเนินการจัดและผลิตสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการส่งเสริมการศึกษา
3. เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษานี้ ได้เห็นความสำคัญของสื่อที่ได้ใช้ซึ่งประสบผลมาแล้วให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าแก่การลงทุนทางการศึกษา